

სტატიები

ვალერიან დოლიძე *

ავთანდილ ტუკვაძე *

აშშ წარსულსა და მომავალს შორის: 2024 წლის საპრეზიდენტო არჩევნები

აბსტრაქტი

ნაშრომში გამოკვლეულია ამერიკის შეერთებული შტატების 2024 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების ისტორიულ-პოლიტიკური მნიშვნელობა. ავტორთა აზრით, 2024 წლის არჩევნებს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს აშშ-ს საპრეზიდენტო არჩევნების ისტორიაში. ის ჩატარდა საზოგადოებაში მიმდინარე ღრმა იდეოლოგიურ-კულტურული და სოციალურ-ეკონომიკური ცვლილებების პირობებში, რაც აისახა კიდეც მის შედეგებში. 2024 წლის საპრეზიდენტო არჩევნები განეკუთვნება ამერიკის საპრეზიდენტო არჩევნების იმ კატეგორიას, რომლებიც ერთმანეთისაგან მიჯნავენ ამერიკის წარსულსა და მომავალს. 2024 წლის არჩევნებში ტრამპის გამარჯვება, თავისი ისტორიული მნიშვნელობით, შეიძლება რუზველტის გამარჯვებას შევადაროთ მიუხედავად იმისა, რომ ტრამპი რუზველტის მემკიდრეობის რევიზიას ახდენს. სოციოლოგიური კვლევების ინტერპრეტაციის საფუძველზე, ნაჩვენებია საზოგადოებაში მიმდინარე ის კულტურულ-იდეოლოგიური ცვლილებები, რომლებმაც განსაზღვრეს არჩევნების შედეგები. ამ არჩევნებმა გვიჩვენა, რომ საზოგადოებას ძველებურად ცხოვრება არ სურს, ხოლო არც

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ამერიკის მართვაა შესაძლებელი ძველებურად. ნაშრომში გამოკვლეულია ტრამპის გამარჯვებისა და ჰარისის დამარცხების მიზეზები. 2024 წლის არჩევნები გვიჩვენებს, რომ აშშ-ს ისტორიაში დამთავრდა ერთი ციკლი და ქვეყანა გადავიდა განვითარების ახალ ციკლზე გადასვლის ფაზაში.

საკვანძო სიტყვები: ტრამპი, ჰარისი, არჩევნები, აშშ, საარჩევნო კამპანია.

შესავალი

ამერიკის შეერთებული შტატების არცერთ საპრეზიდენტო არჩევნებს არ მოუხდენია მსოფლიოზე ისეთი ძლიერი გავლენა, როგორც 2024 წლის არჩევნებმა მოახდინა. მან წარმოშვა ტრამპის ფენომენი, რომლის შინაარსსაც აშშ-ს საშინაო და საგარეო პოლიტიკის პრინციპების შეცვლა განსაზღვრავს. ტრამპმა გადასინჯა ის პოლიტიკური ორიენტირები, რომლებიც წარმართავდნენ ამ სახელმწიფოს პოლიტიკას მთელი მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში, რამაც აშშ-ს განსაკუთრებული საერთაშორისო მნიშვნელობის გამო, შეაზანზარა არა მხოლოდ მისი, არამედ მთელი პლანეტის პოლიტიკური ცხოვრებაც.

ტრამპის პოლიტიკური ფიგურა გაჩნდა ქვეყნის წარსულსა და მომავალს შორის არსებულ გზაგასაყარზე, როცა უნდა გადაწყდეს თუ როგორ უნდა გააგრძელოს მან სვლა მომავლისაკენ. აშშ-ს ისტორიაში შეიძლება გამოვყოთ სულ ოთხი ასეთი საპრეზიდენტო არჩევნები, რომლებიც წყალგამყოფად მოგვევლინენ ქვეყნის გუშინდელ დღესა და მომავალს შორის: 1789 წელს ვაშინგტონის არჩევა პრეზიდენტად; 1860 წელს - ლინკოლნის არჩევა პრეზიდენტად; 1934 და 1937 წლებში ფრანკლინ დელანო რუზველტის ორჯერ არჩევა პრეზიდენტად. მაგრამ ტრამპის არჩევნები თავისი მნიშვნელობით უფრო ფრანკლინ დელანო რუზველტის არჩევნებს შეიძლება შევადაროთ, მიუხედავად იმისა, რომ ეს უკანასკნელი რუზველტის მემკვიდრეობის გადასინჯვის ინიციატორად მოგვევლინა, თუმცა

ისიც აღსანიშნავია, რომ ჯერ კიდევ ნათელი არ არის გახდება თუ არა ტრამპი, რუზველტის მსგავსად, ახალი პოლიტიკური მემკვიდრეობის შემქმნელი (ისტორიული პროცესი ჯერ კიდევ არ არის დამთავრებული). ერთი რამ კი უდავოა: 2024 წლის არჩევნებმა გვიჩვენა, რომ ამერიკამ მიაღწია იმ მიჯნას, როცა არა მხოლოდ ხალხს აღარ სურს ძველებურად ცხოვრება, არამედ ქვეყანის ძველებურად მართვაც აღარ შეიძლება.

ტრამპის არჩევამ დაარღვია პრეზიდენტის ქცევების ორი საუკუნის მანძილზე დამკვიდრებული სტანდარტები: პრეზიდენტად აირჩიეს ადამიანი, რომლის ქცევაც ყველა იმ მორალურ ნორმას არღვევდა, რაც აქამდე სავალდებულო იყო პრეზიდენტისათვის. სწორედ ამიტომ იყო ეს მოულოდნელი ექსპერტთა ფართო საზოგადოებისათვის. მაგალითად, პროფესორ მარკ კესელმანს ეჭვი ეპარებოდა, რომ მეორედ აერჩიათ 34 მძიმე დანაშაულში, სექსუალურ ძალადობაში, ბიზნესში ჩადენილ თაღლითობაში, სასამართლოს მიერ განსაზღვრული წესების დარღვევაში მხილებული ადამიანი, რომელიც ემუქრებოდა მოწმეებსა და მოსამართლეების ოჯახებს; წარმართავდა და მხარს უჭერდა ძალადობრივ აჯანყებას; არაერთხელ დამუქრებია მოქმედ პრეზიდენტს, ასევე თავის ოპონენტსა და კიდევ მრავალ ადამიანს, ვულგარული, რასისტული ენით, რაც მანამდე არასოდეს გამოუყენებიათ ამერიკის საჯარო ცხოვრებაში (Kesselman. 21 November, 2024).

კრაზი განიცადა ისტორიის პროფესორის, ალან ლიხტმანის არჩევნების პროგნოზირების ცამეტი გასაღების მოდელმაც, რომლის საფუძველზეც, მან შეძლო სწორად გამოეცნო მანადე ჩატარებული 11 საპრეზიდენტო არჩევნებიდან 9-ის შედეგები, მათ შორის 2016 წელს ტრამპის პირველად არჩევა პრეზიდენტად. ამ მოდელის კრაზი, რომელიც რაციონალური არჩევანის თეორიის საფუძველზე იყო შექმნილი, პროფესორის აზრით, გამოიწვია იმ დეზინფორმაციის ტალღამ რომელმაც წააშალა საზოგადოების ყველა სფერო. (Smith.16 November, 2024)

ამერიკა გარდაქმნის ზღვარზე

ამერიკის ძველებურად მართვა რომ აღარ შეიძლება, ეს კარგად ესმის როგორც პოლიტიკურ ელიტას, ასევე აკადემიური წრეების წარმომადგენლებსაც. 2007 წელს გამოვიდა ზბიგნევ ბჟეზინსკის წიგნი, „კიდევ ერთი შანსი: სამი პრეზიდენტი და ამერიკული ზესახელმწიფოს კრიზისი“. ავტორის აზრით, ამერიკამ დაუყოვნებლივ უნდა მოიყვანოს თავისი საგარეო პოლიტიკა შესაბამისობაში ცივი ომის დამთავრების შემდგომ შექმნილ ვითარებასთან. მაგრამ ამერიკას არა მხოლოდ საგარეო პოლიტიკის ცვლილება სჭირდება, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, ფართო, ყოვლის მომცველი სისტემური რეფორმების გატარება. 2023 წლის 29 აპრილს ჟურნალ National Interest-ში გამოქვეყნდა კარლ როას სტატია „დგას თუ არა ამერიკა გარდაქმნის ზღვარზე?“ ავტორის აზრით, ბაიდენის ადმინისტრაციას შეგნებული ჰქონდა, რომ ამერიკის სოციალურ-პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემა უკვე აღარ მოქმედებდა და სვამდა კითხვას - შეიძლებოდა კი მისი რეფორმირება? (Roa. April 29, 2023) სტატიის სათაური შემთხვევით არ არის შერჩეული. სსრკ-ში გარდაქმნის პოლიტიკის წარუმატებლობამ წარმოშვა წარმოდგენა სსრკ-ს რეფორმირების შეუძლებლობის შესახებ. ამიტომ როას სტატია აჩენს კითხვას: ხომ არ გაიმეორებს აშშ სსრკ-ს ბედს? აღსანიშნავია, რომ ამერიკას უკვე ჰქონდა თავისი წარმატებული გარდაქმნა - „ახალი კურსი“. მაგრამ დღეს მას სჭირდება ახალი ახალი კურსი, რომელიც გლობალიზაციისა და მესამე სამრეწველო რევოლუციის გამოწვევებს უპასუხებს. ფაქტობრივად ამ ახალი პოლიტიკის მონახაზებს იძლევა უსაფრთხოების საკითხებში ბაიდენის მრჩეველის ჯეკ სალივანის სიტყვა, წარმოთქმული ბრუკინგის ინსტიტუტში 2023 წლის 27 აპრილს. მან გამოყო აშშ-ს წინაშე მდგარი ოთხი გამოწვევა: 1. ინდუსტრიული ბაზის დასუსტება; 2. კონკურენცია გეოპოლიტიკასა და უსაფრთხოების სფეროში; 3. კლიმატური კრიზისი და სუფთა ენერგეტიკაზე სამართლიანი და ეფექტური გადასვლის აუცილებლობა; 4. უთანასწორობა და მის მიერ დემოკ-

რატიისათვის შექმნილი საფრთხე. სალივანის აზრით, სახელმწიფო ინვესტიციების შემცირებამ, მისმა ჩანაცვლებამ დერეგულაციით, პრივატიზაციითა და ვაჭრობის ლიბერალიზაციით, დაასუსტა აშშ-ს სამრეწველო ბაზა, რადგანაც გამოიწვია სტრატეგიული საქონლის წარმოებისათვის საჭირო მომარაგების ჯაჭვების, თავად ასეთი საქონლის წარმოებისა და შესაბამისი სამუშაო ადგილების ექსპორტი. განურჩევლად ნებისმიერ ეკონომიკურ ზრდაზე ორიენტაციამ კი წარმოშვა ეკონომიკური განვითარების დისპროპორცია: ზოგიერთი დარგების დაწინაურება (ფინანსები) და სხვების ჩამორჩენა (ნახევარგამტარების წარმოება, ინფრასტრუქტურა), რამაც ზიანი მიაყენა ამერიკის ინოვაციურ შესაძლებლობებს. მაშინ როცა ჩინეთი ფართოდ იყენებს სახელმწიფო სუბსიდირებას არა მხოლოდ ტრადიციული, არამედ მომავლის ინდუსტრიების განვითარებისათვის, ამერიკამ წარმოებასთან ერთად კონკურენტუნარიანობაც დაკარგა ისტორიულად კრიტიკულად მნიშვნელოვან ტექნოლოგიებში. სალივანი შეშფოთებულია იმითაც, რომ ეკონომიკური ინტეგრაციის მიუხედავად, ჩინეთი მაინც აფართოებს თავის სამხედრო ამბიციებს რეგიონში და არც რუსეთი შეუჩერებია მეზობელ დემოკრატიულ სახელმწიფოებში შეჭრისაგან. აშშ-ში ეკონომიკური უთანასწორობის შექმნის მთავარ ფაქტორად სალივანი ასახელებს პოლიტიკას, რომელიც ათწლეულების განმავლობაში ხორციელდებოდა ამერიკაში: გადასახადების რეგრესიული და სახელმწიფო ინვესტიციების მკვეთრად შემცირება, კორპორაციების უსაზღვრო კონცენტრაცია და მუშთა მოძრაობისათვის ძირის გამოთხრა. სალივანის თანახმად, ობამა შეეცადა ასეთი მიდგომების შეცვლას, რაც რესპუბლიკელების წინააღმდეგობამ ჩაშალა (The Brookings Institution). მაგრამ ამერიკაში მიმდინარე პროცესებს შეიძლება უფრო ღრმა საფუძველი ჰქონდეს, ვიდრე ეს სალივანის სიტყვაშია წარმოდგენილი. ჯერ კიდევ 1997 წელს ამერიკელმა ეკონომისტმა და საზოგადო მოღვაწემ, ლა რომმა განაცხადა, რომ „მთელი საფინანსო და მონეტარული სისტემა ბანკროტია და რემონტს აღარ ექვემდებარება”

(Larosh. January 1, 1996). ის ინფლაციის, ბიუჯეტის და სახელმწიფო ვალის მიზეზად მიიჩნევს არა სახელმწიფოს ხარჯებს, არამედ ფულის არასაკმარისად ინვესტირებას წარმოებაში, საგადასახადო ბაზის კოლაფსსა და ვალის ზრდას, რაც ფულის მასას უფრო სწრაფად ზრდის წარმოებასთან შედარებით. ლა როში აფიქსირებს აგრეთვე ფინანსური ბრუნვის უფრო სწრაფ ზრდას ფულის ბრუნვასთან შედარებით (Larosh. January 1, 1996). ასეთმა მდგომარეობამ, 18 წლის შემდეგ, წარმოშვა მოძრაობა “დაიკავე უოლსტრიტი” ლოზუნგით „ჩვენ 90% ვართ“, რომელიც მიმართული იყო სწორედ ფინანსური სექტორის დომინირების წიანაღმდეგ, რაც ხალხის გაღატაკებას იწვევდა. აღსანიშნავია, რომ მას მხარს უჭერდნენ ბარაკ ობამა და სოროსი. ეს მოხდა ტრამპის პირველ არჩევამდე 3 წლით ადრე, რამაც პირველად გამოავლინა, რომ ხალხს ძველებურად ცხოვრება აღარ სურდა, ხოლო ელიტებს კი ძველებურად მართვა აღარ შეეძლოთ. მეორე მოძრაობამ „უმუშევრობა ყველასათვის და არა მხოლოდ მდიდრებისათვის“ კიდევ უფრო ღრმა პროცესი გამოააშკარავა -პურიტანული შრომითი ეთიკის მოშლა.

რუსული წარმოშობის ამერიკელი მეცნიერი ტურჩინი აშშ-ში შექნილ სიტუაციას უწოდებს „მიმდინარე კრიზისს“ და ცდილობს, ციკლური მიდგომის გამოყენებით, აღმოაჩინოს მისი გამომწვევი უპიროვნო, „ტექტონიკური ძალები“, როგორც ისტორიული კანონზომიერების გამოვლინება. მან მეცნიერთა ჯგუფთან ერთად კაცობრიობის 5000-წლიანი გამოცდილების შესწავლის შედეგად, დაადგინა საზოგადოების დაშლისა და ფრაგმენტაციის გამომწვევი სამი ფაქტორი: ხალხის გაღატაკება, ელიტების ჭარბწარმოება, სახელმწიფოს დაშლა. ის ტრამპის გამარჯვებას ერთი ისტორიული ციკლის მეორეთი ჩანაცვლებას უკავშირებს. მისი აზრით, რუზველტის დროს დამყარდა ინტერესთა 50 წლიანი ბალანსი მუშათა კლასს, ბიზნესსა და სახელმწიფოს შორის. XX საკუნის 70-იანი წლებიდან კი ეს ბალანსი ირღვევა: იწყება ხალხის გაღატაკება, ყალიბდება „სიმდიდრის საქაჩი“, რაც იწვევს საზოგადოების ერთი ნაწილის

უზომოდ გამდიდრებას. ყალიბდება ზემდიდრების ჯგუფი, რომელთა შემოსავალი 10 მილიონ დოლარს აღემატება. ტურჩინის თანახმად, მათი რაოდენობა ათჯერ გაიზარდა 1980-2020 წლებში. ამან წარმოშვა ელიტების ჭარბწარმოება, როცა პოლიტიკასა და ბიზნესში არსებული მაღალი თანამდებობების რაოდენობას აჭარბებს მათი დაკავების მსურველთა რაოდენობა, რაც იწვევს ბრძოლას ელიტასა (ისტებლიშმენტსა) და კონტრელიტას შორის. ამიტომ დემოკრატებს უპირისპირდება არა მხოლოდ ხალხი, არამედ კონტრ-ელიტაც. სწორედ ელიტასა და კონტრელიტას შორის ბრძოლის შედეგია ტრამპის გამარჯვება, რომლის მხარდამჭერადაც კონტრ-ელიტა გვევლინება. მაგრამ ეს მხოლოდ იმ ხანგრძლივი ბრძოლის ერთი ეპიზოდია, რომელიც მომავალშიც გაგრძელდება. ტურჩინის აზრით, მომავალი მოვლენები შეიძლება განვითარდეს ორი გზით: ან მოხდება გაბატონებული ელიტის ჩამოგდება, როგორც საფრანგეთისა და რუსეთის რევოლუციების დროს; ან კიდევ მმართველი ელიტის მხარდაჭერით მოხდება სოციალური სისტემის აღდგენა, რისთვისაც ყველაზე მნიშვნელოვანია სიმდიდრის გადაქაჩვის მექანიზმის გაჩერება, ხალხის გადატაკების ტენდენციისა და ელიტების ჭარბწარმოების შეწყვეტა, რაც ერთი საუკუნით ადრე მოხდა რუზველტის ახალი კურსის პოლიტიკის გატარების შედეგად.

ტურჩინის მიხედვით, ამერიკაში მოხდა პარტიული სისტემის ტრანსფორმაცია: თუ 1865 წლის შემდეგ რესპუბლიკური პარტია 1% უმდიდრესი, ხოლო დემოკრატიული კი 10% განათლებული ადამიანების პარტია იყო, 2024 წლისათვის ეს უკანასკნელი 1% ზემდიდარი ადამიანებისა და 10% დიპლომირებული კლასის პარტიად იქცა (Turchin. 30 November, 2024.).

ტურჩინის ანალიზიდან შეიძლება გავიზიაროთ ციკლური მიდგომა, მაგრამ ბევრ კითხვას წარმოშობს პარტიული სისტემის ტრანსფორმაციის მისეული ინტერპრეტაცია. გაუგებარია რატომ აღარ არის რესპუბლიკური პარტია უმდიდრესი ადამიანების პარტია, როცა ტრამპს აფინასებდნენ ამერიკის უმდიდრესი ადამი-

ანები, მსხვილი ბიზნესის პოლიტიკური მოქმედების კომიტეტები, ხოლო ილონ მასკი კი სწორედ ტრამპის მეორე ვადით გამარჯვების შემდეგ იქცა პლანეტის პირველ ტრილიონერად. გარდა ამისა, თავად ტრამპი და მისი ოჯახიც იმ ზემოდადარ ადამიანებს მიეკუთვნება, რომელთა პარტიადაც ტურჩინი დემოკრატებს აცხადებს.

2024 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების საზოგადოებრივი კონტექსტი

მართალია ამერიკელებს ძველებურად ცხოვრება აღარ სურთ და ძლიერი ანტიისტეблиშმენტური განწყობებითაც გამოირჩევიან, მაგრამ მათ არ იციათ, თუ რა გზით უნდა შეიცვალოს არსებული მდგომარეობა. ამით ისარგებლა ტრამპმა და მათ შესთავაზა სწრაფი და რადიკალური ცვლილებების განხორციელება მოკლე ვადებში, რაც განსაკუთრებით მიმზიდველი აღმოჩნდა დაბალი განათლების მქონე ამომრჩევლისათვის. ამას ხელი შეუწყო იმანაც, რომ რესპუბლიკელების ამომრჩევლები რეალური ხელისუფლების არაარჩევითი სტრუქტურების (ბიუროკრატია, სასამართლოები, მედია) ხელში მოქცევას აღიქვამენ, როგორც სახალხო სუვერენიტეტის არადემოკრატიულ შეზღუდვას (Foa, @, Mounk). ეს კი ხელსაყრელი იყო ტრამპისათვის, რომელიც თავის ამოცანად „დიდ სთეითის“, სწორედ ამ არაარჩევითი სტრუქტურების გავლენის წინააღმდეგ ბრძოლას აცხადებდა. სავარაუდოდ, ანტიისტეблиშმენტური განწყობების პირობებში, ტრამპი მისმა ამომრჩეველმა აღიქვა, როგორც „დიდ სთეითის“ მსხვერპლი, რამაც გააწივალა მისი ბიოგრაფიის უარყოფით მხარეები.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ტრამპის არჩევა შეიძლება გაგებული იყოს, როგორც ხალხისათვის ხელისუფლების დაბრუნების სურვილის გამოვლინება, რომელიც გაუცხოებულად გრძნობს თავს ბიუროკრატიულ სახლმწიფოში, რითაც აიხსნება ძლიერი ანტიისტეблиშმენტური განწყობებისა და რადიკალური ცვლილებების განხორციელების მოთხოვნის არსებობა საზოგადოებაში: 2024

წლის მაისში რესპოდენტთა 67% ეთანხმებოდა აზრს, რომ „ჩვენ უნდა შევცვალოთ ჩვენი საზოგადოება რადიკალურად“ (Frame Works).

2021 წელს რესპოდენტთა 85% თვლიდა, რომ პოლიტიკურ სისტემას სჭირდებოდა სერიოზული ცვლილებები ან კიდევ სრულად უნდა ყოფილიყო რეფორმირებული (PEW Research Center). 2024 წლის თებერვალში რესპოდენტთა 70% აზრით, სისტემა გაყალბებული იყო (FrameWorks). საზოგადოებაში სუსტდება ნეოლიბერალური წარმოდგენები: ამერიკელების დიდი ნაწილი მიიჩნევს, რომ სწორედ მთავრობის არჩევანი განსაზღვრავს იმას, თუ როგორ მუშაობს ეკონომიკა და ვინ სარგებლობს მისი ფუნქციონირებით. სუსტდება აშშ-ს, როგორც მერიტოკრატიის შესახებ წარმოდგენებიც. ადამიანები სულ უფრო მეტად ხვდებიან, რომ თანასწორობა კოლექტიური არჩევანის შედეგია. თუ 2020 წლის აგვისტოში 54% ბუნებრივად მიაჩნდა, რომ ზოგი უფრო მდიდარი იქნებოდა, ვიდრე სხვები, 2024 წლის აპრილში ასეთების რაოდენობა უკვე 44%-მდე შემცირდა (FrameWorks).

ამერიკელი სოცილოგების აზრით, ადამიანები დარწმუნებული არიან, რომ სისტემები მიტაცებულია ადამიანთა მცირე ჯგუფის მიერ, მაგრამ მათ არ იციან თუ რა არის აქედან გამოსავალი: ფუნდამენტური ცვლილებების განხორციელება შეუძლებელი ჩანს, რადგანაც მას ძალაუფლებაში მყოფი ადამიანები შეუშლიან ხელს. ეს აიძულებთ ადამიანებს იფიქრონ, რომ მათ სჭირდებათ ისეთი ლიდერები, რომლებიც პრინციპულად განსხვავდებიან აქამდე ცნობილი ლიდერებისაგან, არ არიან შეზღუდული სტანდარტული პოლიტიკური ნორმებით (FrameWorks). სწორედ ასეთი ლიდერი აღმოჩნდა დონალდ ტრამპი. მის გამარჯვებას ხელს უწყობდა აგრეთვე თანამედროვე ამერიკული ელექტორატის მთელი რიგი თავისებურებები. მაგალითად, დემოკრატი და რესპუბლიკელი ამომრჩევლები განსხვავდებიან ექსპერტთა გავლენისადმი დამოკიდებულებით. თუ რესპუბლიკელები ამას აღიქვამენ, როგორც სახალხო

სუვერენიტეტის შეზღუდვას, დემოკრატები “ტექნოკრატიული ელიტიზმით” ხასიათდებიან, რაც დროთა განმავლობაში ძლიერდება: თუ 1990-ანი წლების შუა პერიოდში დემოკრატების მხოლოდ 34% დაუჭირა მხარი გადაწყვეტილების თანამდებობის პირების ნაცვლად ექსპერტების მიერ მიღებას, 2020 წელს ასეთი უკვე 69% იყო (Foa@Mounk). ეს ძირითადად შეიძლება აიხსნას დემოკრატების ამომრჩევლის განათლების უფრო მაღალი დონით.

ასეთი განსხვავების არსებობის მიუხედავად, ამერიკელების დიდი უმრავლესობა კვლავაც მხარს უჭერს დემოკრატებს, თუმცა გაჩნდა სუსტი სკეპტიციზმი დემოკრატიისადმი, რაც დემოკრატებში უფრო ნაკლებადაა გამოხატული, ვიდრე რესპუბლიკელებში. თუ ორი ათწლეულის წინ, მათ ერთნაირად დადებითი დამოკიდებულება ჰქონდათ დემოკრატიისადმი, დღეს დემოკრატების 3,5% აზრით, დემოკრატია ცუდი მმართველობაა, ხოლო რესპუბლიკელებში ასეთივე აზრისაა 18,5%. თუ ოცი წლის წინ ამერიკელების $\frac{3}{4}$ -ზე მეტი კმაყოფილი იყო მათი პოლიტიკური ინსტიტუტების მუშაობით, დღეს ასეთი მხოლოდ ნახევარია. მაგრამ ანტიდემოკრატიული რესპოდენტების შედარებით მოკრძალებულ ზრდას გაცილებით წინ უსწრებს „უკმაყოფილო დემოკრატების“ ზრდა, რომლებსაც არ მოსწონთ ამერიკული ინსტიტუტების მუშაობა, მაგრამ ინარჩუნებენ რწმენას დემოკრატიისადმი (Foa@Mounk). ელექტორატში მიმდინარე ზემოთ აღწერილი ცვლილებები ხელსაყრელ პირობებს ქმნიდა ისეთი არაორდინალური ლიდერის გამარჯვებისათვის, როგორიცაა ტრამპი, რასაც ხელი ვერ შეუშალა ბაიდენის წარმატებებმა ეკონომიკაში, ტრამპის პირველი ადმინისტრაციის წარუმატებლობის ფონზე.

ტრამპმა ვერ შეძლო თავისი პირველი ვადის დროს ინფრასტრუქტურისთვის განკუთვნილი ერთი ტრილიონი დოლარის რეალიზება. ფედერალური ბიუჯეტის დეფიციტი მის დროს გაიზარდა 39%-ით, საერთაშორისო სავაჭრო დეფიციტი 39%-ით, ფედერალური მთავრობის დავალიანება მოსახლეობისადმი 36,35%-ით;

უმუშევრობამ მიაღწია 8,4%, 3 მილიონით გაიზარდა იმ ადამიანთა რაოდენობა, რომლებსაც ხელი არ მიუწვდებოდათ ჯანდაცვაზე და ა. შ., მაგრამ ყველაფერი ეს გადაფარა ინფლაციასთან შედარებით ხელფასების უფრო სწრაფმა ზრდამ. ამიტომ მიუხედავად იმისა, რომ ბაიდენის დროს 2024 წლის ივლისში ეკონომიკის ზრდამ პირველ კვარტალთან შედარებით გაორმაგებული მაჩვენებელი, 2,8 % შეადგინა, შეიქმნა 6, 3 მილიონი ახალი სამუშაო ადგილი, ხოლო 2024 წლის ივლისისათვის ინფლაციის ზრდაც შენელდა, ეს მაინც საკმარისი არ აღმოჩნდა მოსახლეობის ნდობის მოსაპოვებლად, რადგანაც ინფლაცია კვლავაც უკანასკნელი 40 წლის მანძილზე უმაღლეს ნიშნულზე იყო (Kiely at. al). სწორედ ამიტომ იყო, რომ 2024 წლის არჩევნების წინ რესპოდენტთა უმრავლესობა - 62% ქვეყნის მთავარ პრიორიტეტად ინფლაციას ასახელებდა; 60% ორპარტიული თანამშრომლობის არარსებობას; 57% ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობას; 55%, ნარკოდამოკიდებულებას; 53%, ფედერალური ბიუჯეტის დეფიციტს, ხოლო არაღელვარებული ემიგრაცია კი, რომელიც ტრამპის საარჩევნო კამპანიის ერთ-ერთ ცენტრალურ პრობლემას წარმოადგენდა, 51%-ით მეექვსე ადგილს იკავებდა რესპოდენტთა პრიორიტეტებს შორის. უნდა აღინიშნოს, რომ ინფლაციის მნიშვნელობის სიმწვავის აღქმა რესპოდენტებში ბაიდენის მმართველობის განმავლობაში შესუსტდა, მიუხედავად იმისა, რომ ყველაზე უფრო მაღალ მაჩვენებელზე რჩებოდა. აქვე აღსანიშნავია, რომ ამერიკელების მხოლოდ მეოთხედი მიიჩნევდა უმუშევრობას ყველაზე მწვავე პრობლემად (PEW RESEARCH CENTER).

2024 წლის არჩევნების სოციოლოგია

სოციოლოგიური კვლევის შედეგები საშუალებას გვაძლევს დავინახოთ თუ როგორ გარდაიქმნა ამომრჩეველთა ზემოთ მოცემული განწყობები კონკრეტულ ელექტორალურ ქცევებად. ჩვენ ვხედავთ, რომ დემოკრატებმა არა თუ ვერ შეძლეს თავიანთი მომხრე ამომრჩევლების მიყვანა საარჩევნო ყუთებთან, არამედ იმ ამომრჩე-

ველთა გულის მოგებაც კი, რომლებიც ვერ გამოცხადდნენ არჩევნებზე. მათ მომხრეები დაკარგეს თავიანთ მომხრე სოციალურ ჯგუფებშიც. ტრამპმა გაიმარჯვა ამომრჩეველთა კოალიციის მხარდაჭერით, რომელიც ეთნიკურად და რასობრივად უფრო მრავალფეროვანი იყო, ვიდრე 2020 ან 2016 წლების არჩევნების დროს (Harting at al.).

ჰარისმა ვერ შეძლო შეენარჩუნებინა ბაიდენის ამომრჩევლები, რის გამოც ტრამპმა მოახერხა მნიშვნელოვნად გაეუმჯობესებინა თავისი შედეგები ბაიდენის მომხრე ჯგუფებში: თუ 2020 წლის არჩევნებში ბაიდენმა ესპანური წარმოშობის ამომრჩევლების ხმების 61% მიიღო, ხოლო ტრამპმა მხოლოდ 36%, 2024 წლის არჩევნებში ჰარისმა მცირე უპირატესობა მოიპოვა (52%) ტრამპთან (48%) შედარებით: თუ 2020 წელს ტრამპმა შავი ამომრჩევლის მხოლოდ 8% მიიღო, 2024-ში 15%. ტრამპის მხარდაჭერა გაძლიერდა აზიელებს შორისაც. აქ ჰარისს მხარი დაუჭირა ამომრჩეველთა 57%-მა, ხოლო 40%-მა ტრამპს, მაშინ როცა ბაიდენმა 2020 წლის არჩევნებში მიიღო აზიელების ხმების 70%, ხოლო ტრამპმა კი მხოლოდ 30%. ასეთი ცვლილებებს სოციოლოგები ხსნიან 2020 წლისა და 2024 წლის არჩევნებში მონაწილეთა განსხვავებული რაოდენობით, რადგანაც ამომრჩეველთა შედარებით მცირე რაოდენობამ შეცვალა ის პარტია, რომლის კანდიდატსაც მისცა ხმა წინა არჩევნებში. 2024 წელს ტრამპმა ისარგებლა იმით, რომ იმ ამომრჩეველთა შორის, რომლებმაც მას მისცეს ხმა 2020 წელს, უფრო მაღალი იყო არჩევნებზე გამოცხადებულთა რაოდენობა. ტრამპს მხარი დაუჭირა ამომრჩეველმა, რომელსაც არ ჰქონდა 4 წლიანი კოლეჯის ხარისხი: ტრამპი 56%, ჰარისი 42%. მართალია ჰარისსმა (57%) ტრამპს (41%) აჯობა კოლეჯის ხარისხის მქონე ამომრჩეველში, მაგრამ უპირატესობა ამ შემთხვევაშიც უფრო დაბალი იყო, ვიდრე ბაიდენისა ტრამპთან შედარებით 2020 წელს. უფრო დიდი უპირატესობით მოიგო ტრამპმა სოფელი - 40 პუნქტიანი სხვაობით (ტრამპი 69%, ჰარისი 29%). აქაც განსხვავება უფრო მაღალი იყო ვიდრე 2020 ან 2016 წელს. დაახლოებით

ასეთივე დიდი სხვაობით მოუგო ჰარისმა (65%) ტრამპს (33%) ქალაქი. იმ ამომრჩევლებმა, რომლებიც საეკლესიო მსახურებას ესწრებიან თვეში ერთხელ ან მეტჯერ, დიდი უპირატესობით მხარი დაუჭირეს ტრამპს (64%), ხოლო ჰარისს კი მხოლოდ 34% მისცა ხმა. მაგრამ ჰარისს შედარებით მცირე უპირატესობა ჰქონდა იმ ფართო ჯგუფს შორის, რომელიც უფრო ნაკლები სიხშირით ესწრება ღვთის მსახურებას (Harting at al.)

იმ ამომრჩეველთა შორის, რომლებმაც ხმა მისცეს როგორც 2020 წლის, ასევე 2024 წლის არჩევნებში, უმრავლესობას წარმოადგენდნენ ტრამპის მომხრეები (89%), ხოლო უმცირესობას ბაიდენ/ჰარისის (85%). მაგრამ იმათ შორისაც კი ვინც მონაწილეობა არ მიიღო 2020 წლის არჩევნებში მაგრამ ხმა მისცა 2024 წელს, უმრავლესობამ მხარი დაუჭირა ტრამპს (54%), ხოლო უმცირესობამ ჰარისს (42%).

ჰარისმა მიიღო 2020 წლის ბაიდენის ამომრჩეველთა მხოლოდ 78%-ის ხმა. ტრამპის 2020 წლის ამომრჩეველთან შედარებით, ბაიდენის 2020 წლის ამომრჩეველთა უფრო დიდმა ნაწილმა არ მიიღო მონაწილეობა 2024 წლის არჩევნებში (15%), ხოლო 6%-მა კი ხმა მისცა ტრამპს ან კიდევ სხვა კანდიდატს.

არჩევნებზე გამოცხადების უფრო მაღალი დონის შემთხვევაშიც კი ჰარისს არ ჰქონდა იმის გარანტია, რომ ეს აუცილებლად მის სასარგებლო შედეგებს გამოიღებდა. როცა სოციოლოგები ეკითხებოდნენ იმ რესპოდენტებს, რომლებსაც ხმის უფლება ჰქონდათ, მაგრამ მონაწილეობა არ მიუღიათ 2024 წლის არჩევნებში, თუ არჩევნებში მონაწილეობას მიიღებდნენ ვის მისცემდნენ ხმას, მათი პრეფერენციები გაყოფილი აღმოჩნდა: 44% ხმას მისცემდა ტრამპს, ხოლო 40% ჰარისს. ეს მკვეთრი განსხვავებაა 2020 წლის არჩევნებთან შედარებით: მაშინ მათ, ვინც არჩევნებში არ მიიღო მონაწილეობა, ბაიდენს მიანიჭა დიდი უპირატესობა (46%) ტრამპთან (35%) შედარებით. მეოცე საუკუნის 60-ანი წლებიდან მოყოლებული, დემოკრატებს სულ ჰქონდათ უპირატესობა იმათ შორის, ვინც

არ იღებდა არჩევნებში მონაწილეობას, თუმცა ბოლო არჩევნებში ეს უპირატესობა შესუსტდა (Harting at al.).

ამერიკელი სოციოლოგები, 2024 წლის არჩევნებში მონაწილეობის არმიღებთა გამოკვლევის შედეგად აკეთებენ დასკვნას, რომ თუ ყველა ამომრჩეველი მიიღებდა მონაწილეობას 2024 წლის არჩევნებში, ეს დიდად არ შეცვლიდა შედეგებს. მაგრამ 2020 წელს ყველა ამომრჩეველს რომ მიეღო მონაწილეობა არჩევნებში, ბაიდენის უპირატესობა გაიზრდებოდა (Harting at al.).

ჰარისისა და ტრამპის საარჩევნო კამპანიების თავისებურებები და ტრამპის გამარჯვება

ტრამპისა და ჰარისის მიერ მიღებულ ხმებში არსებული განსხვავება შეიძლება მათი საარჩევნო კამპანიების განსხვავებით აიხსნას. ტორონტოს უნივერსიტეტის პოლიტიკის დეპარტამენტის პროფესორის Robert Lataham-ის აზრით, დემოკრატებმა ჩაატარეს სუსტი საარჩევნო კამპანია, ხოლო რესპუბლიკელებმა კი - ძლიერი. ჰარისმა ვერ შეძლო გამოეყო და აუდიტორიის ყურადღების კოცენტრირება მოეხდინა ხალხისათვის ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემებზე, გამოეკვეთა თავისი პრიორიტეტები. ის ეხებოდა სხვადასხვა პრობლემების ფართო და დაქსაქსულ წრეს, ეხებოდა ყველაფერს, რაც ფანტავდა ამომრჩეველთა ყურადღებას და აბნევდა მას. (Eleftheriou. 20 January, 2025) მისგან განსხვავებით, ტრამპმა გამოყო ის პრიორიტეტები, რაც ყველაზე მგრძნობიარე იყო ამომრჩეველისათვის - ეკონომიკა, ომი უკრაინაში, უსამართლობა, დიფ სთეითი, კრიმინალი და ემიგრანტები.

ჰარისმა ვერ შეძლო წარმოეჩინა ბაიდენის ადმინისტრაციის წარმატებები ინფლაციასთან, პანდემიასთან, ემიგრაციასთან და კრიმინალთან ბრძოლის სფეროში. ფაქტობრივად მან საშუალება მისცა ტრამპს, რომ დაემარცხებინა დემოკრატები იქ, სადაც მათ წარმატებები ჰქონდათ. ჰარისმა ვერ შეძლო დამაჯერებლად აეხსნა ამომრჩეველისათვის მათი მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის რეა-

ლური მიზეზები. ჰარისისაგან განსხვავებით, ამ პრობლემებს ტრამპმა მარტივი და შედარებით დაბალი განათლების მქონე ამომრჩეველისათვის დამაჯერებელი და ადვილად გასაგები ახსნა მოუძებნა: ყველაფერი დააბრალა ემოგრანტებს, რომლებიც პარაზიტობენ საზოგადოებაზე, სჩადიან კრიმინალს, სამუშაოს ართმევენ ამერიკელებს, განსაკუთრებით კი შავკანიანებს; ამერიკელების ფული, რომელიც მათ სიკეთეს უნდა მოხმარდეს მიედინება უკრაინის დასახმარებლად, რომელიც აწარმოებს ამერიკელებისათვის გაუგებარ ომს; ყველაფრის თავი და თავი კი არის „დიფ სთეითი“, ის არავის მიერ არჩეული ექსპერტები და უსამართლო ბიუროკრატია, რომლებიც უზარმაზარ გავლენას ფლობენ და არავის წინაშე არ არიან ვალდებული; ფული გაბერილი ბიუროკრატის შენახვას ხმარდება, რომელიც ხალხის ხარჯზე არსებობს; ამერიკა ეხმარება სხვა სახელმწიფოებს, როცა სახლში საკუთარი პრობლემებისთვის ვერ მოუვლია, ყველა იყენებს ამერიკას საკუთარი ინტერესებისათვის, სამაგიეროდ კი მას არაფერს არ აძლევს. დაახლოებით ასეთი იყო ტრამპის მიერ საკუთარი ამომრჩევლისათვის გაგზავნილი მესიჯების ლოგიკა. მაგრამ არსებული სიტუაციის ანალიზის გარდა, ტრამპი მათ სთავაზობდა მთელი ამერიკული საზოგადოების ღრმა და ფუნდამენტური გადაქმნის ნათლად და მისი ამომრჩევლისათვის გასაგებად ჩამოყალიბებულ გეგმას. მთავარი იყო ის, რომ მან კარგად დაინახა საზოგადოებიდან წამოსული დაკვეთა ღრმა და ფუნდამენტალურ გარდაქმნებზე და უპასუხა მას ძალიან მარტივი და ადვილად გასაგები სამოქმედო გეგმით, რომელიც სწორედ იმ ამომრჩეველზე იყო გათვლილი, რომელიც ყველაზე უფრო მეტად იყო გატანჯული ფასების ზრდით და არც მაღალი განათლებით გამოირჩეოდა. გარდა ამისა, ტრამპმა მკაფიოდ განსაზღვრა ის სამიზნეები, რომლებზედაც მიიტანდა იერიშს პრეზიდენტად არჩევის შემდეგ.

რას სთავაზობდა ჰარისი ამომრჩეველს ტრამპის საპირისპიროდ? ჰარისმა ტრამპის ბრალდებებს ფაქტორივად ვერაფერი დაუ-

პირისპირა და ვერ გამოიყენა ის თემებიც კი, სადაც შეეძლო არა მხოლოდ აქტიური წინააღმდეგობა გაეწია, არამედ შეტევაზეც კი გადასულიყო. მას საერთოდ არ უხსენებია ტრამპის წარუმატებლობა პანდემიის მართვაში, რამაც ასეულ ათასობით ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა, მაშინ როცა ბაიდენის დროს, რომლის ვიცე-პრეზიდენტიც ჰარისი იყო, აშშ ლიდერი გახდა პანდემიის მართვაში (Kesselman. 21 November, 2024). მან ვერ შეძლო ინფლაციის მაღალი დონე პანდემიის მემკვიდრეობით აეხსნა, ეჭვენებინა მისი დამლევს ობიექტური სიძნელეები და ბაიდენ/ჰარისის ადმინისტრაციის წარმატებები ამ სფეროში; თავის სასარგებლოდ გამოეყენებინა ემიგრაციის ტალღის შემცირება, მაშინ როცა ემიგრაციის თემას წარმატებით იყენებდა ტრამპი. ჰარისმა ვერც საკუთარი თავის ბაიდენთან იდენტიფიკაციის პრობლემა გადაჭრა, რადგან ამომრჩეველი ვერ დაარწმუნა იმაში, თუ რის შეცვლას აპირებდა და როგორ (Kesselman. 21 November, 2024). ჩვენი აზრით, ჰარისმა ვერ გაიგო თუ რა დაკვეთა მოდიოდა საზოგადოებიდან, რომელსაც სურდა ღრმა, სისტემური ხასიათის ცვლილებების განხორციელება და ძლიერი ანტიისტეблиშმენტური განწყობით იყო გამსჭვალული, რის გამოც მის საარჩევნო კამპანიას აკლდა ის რადიკალიზმი, რასაც საზოგადოება, განასკუთრებით კი მუშათა კლასი ითხოვდა პოლიტიკოსებისაგან. ამიტომ მან ვერ შეძლო იმ ჩატეხილი ხიდის აღდგენა დემოკრატიულ პარტიასა და მუშათა კლასს შორის, რომლის ინტერესების გამომხატველადაც ტრადიციულად ითვლებოდა ეს პარტია. სამაგიეროდ ტრამპმა წარმატებით მოახდინა საკუთარი თავის, როგორც დაჩაგრულთა ინტერესების დამცველად და უსამართლობის წინააღმდეგ მებრძოლ ადამიანად წარმოჩინება. აქვე ისიც აღსანიშნავია, რომ ჰარისმა ვერ გამოიყენა ტრამპის დისკრედიტებისთვის მასზე მოპოვებული გამარჯვება პირველ დებატებში და ტრამპის უარი დებატების გაგძელებაზე.

არჩევნებში დამარცხების მიუხედავად ჰარისმა წარმატებული საარჩევნო კამპანია ჩაატარა. მან უპერცედენტოდ მოკლე ვადაში -

სამ თვეში (ზაიდენი საარჩევნო კამპანიიდან გამოვიდა 2014 წლის 21 ივლისს), პრაიმერიზების გარეშე, მანამდე არნახული დეზინფორმაციის პირობებში, იმდენი ხმის მოგროვება შეძლო, რომ კინალამ დაამარცხა ტრამპი, რომელმაც კესელმანის შეფასებისთ, „...ძლივს გაიმარჯავა“. ტრამპმა დამაჯერებელი გამარჯვება მოიპოვა ამრჩევთა კოლეგიაში, სადაც მიიღო 312 ხმა, ჰარისმა კი 226. მაგრამ ეს მიახლოებითაც კი არ ასახავს ტრამპის საზოგადოებრივ მხარდაჭერას. მან მინიმალური უპირატესობით აჯობა ჰარისს ელექტორატის მიერ მიღებული ხმების მიხედვით - 1.5 პროცენტული პუნქტით (ტრამპმა მიიღო 49.8%, ჰარისმა 48,3%). აბსოლუტური უმრავლესობის საარჩევნო სისტემის პირობებში, ხმების ასეთი პროპორცია გამოიწვევდა მეორე ტურის დანიშვნას. ამიტომ, შეიძლება ითქვას, რომ ტრამპის გამარჯვებაში გადამწყვეტი როლი შეასრულა ამერიკული საარჩევნო სისტემის თავისებურებამ, რის გამოც მისი პოლიტიკური ლეგიტიმაცია გაცილებით უფრო სუსტია სამართლებრივ ლეგიტიმაციასთან შედარებით. აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ იმდენად ძლიერი წინაღმდეგობა გაუწია ჰარისმა ტრამპს, რომ ცნობილი პროგნოზისტი ნეიტ სილვერი საარჩევნო კოლეგიაში ჰარისს გამარჯვების 50% შანსსაც კი აძლევდა, ხოლო ტრამპს კი 49,6%. ბოლოს კი მათი შანსები გაათანაბრა 50%-/50% და განაცხადა, რომ პროგნოზირება შეუძლებელი იყო, რადგან ყველაფერს შემთხვევითობა განსაზღვრავდა (McHardy M.November 2024).

დასკვნა

2024 წლის არჩევნებს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს აშშ-ს პრეზიდენტების არჩევნების ისტორიაში. მან ნათელი გახადა, რომ ამერიკა შედის ღრმა და ისტორიული მნიშვნელობის ტრანსფორმაციის პერიოდში, რომელიც გვევლინება როგორც ქვეყნის ფუნქციონირების ახალ ციკლში გარდამავალი საფეხური. ამ არჩევნებმა გვიჩვენა, რომ საზოგადოებაში მიმდინარეობს კულტურულ-იდეოლოგიური ხასიათის ფუნდამენტური ცვლილებები, რის

გამოვლინებასაც წარმოადგენს ტრამპის მეორე ვადით არჩევა პრეზიდენტად. მოსახლეობა კარგავს ნდობას არა მხოლოდ ისტებლიშმენტის, არამედ მთელი პოლიტიკური სისტემის მიმართაც. ის პოლიტიკოსებისაგან მოითხოვს ძირეული გარდაქმნების განხორციელებას საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში, რომლებიც გააუმჯობესებენ მათი ცხოვრების პირობებს. არჩევნებმა გვიჩვენა აგრეთვე, რომ ახალ პირობებში ამერიკის ძველებურად მართვა აღარ შეიძლება. აუცილებელია მოხდეს საჯარო პოლიტიკისა და პოლიტიკური სისტემის ფუნქციონირების ადაპტაცია არა მხოლოდ არსებითად შეცვლილ საგარეო, არამედ უპირველეს ყოვლისა საშინაო გარემოსთან. ამერიკას სჭირდება თავისი გარდაქმნა, როგორც ეს გააკეთა თავის დროზე ფრანკლინ დელანო რუზველტმა თავისი ახალი კურსის გატარებით. მაგრამ როგორი უნდა იყოს ის პოლიტიკა, რომელიც ქვეყანას ფუნქციონირების ახალ ციკლში გადაიყვანს? ეს არის კითხვა, რომელსაც პასუხი უნდა გასცენ ამერიკელმა პოლიტიკოსებმა. ტრამპი შეეცადა ეპასუხა საზოგადოებიდან წამოსულ დაკვეთაზე, რომელიც რადიკალური, თვისებრივი, შეიძლება ითქვას რევოლუციური ცვლილებების განხორციელებას მოითხოვდა, ხოლო ჰარისმა ვერ გაიგო საზოგადოების ასეთი განწყობა და ვერ ასახა ის თავის საარჩევნო კამპანიაში, რაც მისი დამარცხების ერთ-ერთ მიზეზად იქცა. შექმნილი სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურულ-იდეოლოგიური კონტექსტი მოითხოვდა აგრესიული საარჩევნო კამპანიის ჩატარებას, რაც გააკეთა კიდევაც ტრამპმა, ჰარისისგან განსხვავებით. მაგრამ ამის მიუხედავად, შეიძლება ითქვას, რომ ტრამპის გამარჯვება არ ყოფილა დამაჯერებელი.

ბიბლიოგრაფია

1. Eleftheriou, Costas (20 January, 2025) . The reasons for trump's victory@the prospects for his new term in office. Politics. <https://enainstitute.org/en/publication/the-reasons-for-trumps-victory-the-prospects-for-his-new-term-in-office/>
2. Foa, Roberto, S; Mounk, Yassha. Democrativ Norm erosion and partisanship in the United States. *Democratization*. Volume 32. 2015-issue-8
3. Frameworks. The State of American Culture. 2023-2024. Research Evidence and Methods. Culture Change project <https://www.frameworksinstitute.org/resources/the-state-of-american-culture-2023-2024-research-evidence-and-methods/>
4. Harting, Hanna; Keeter, Scott; Daniller, Andrew; Van Green, Ted. Behind Trump's 2024 Victory, a More Racially and Ethnically Diverse Voter coalition (A study of the 2024 election, based on viable voters), Pew Research Center). <https://www.pewresearch.org/politics/2025/06/26/behind-trumps-2024-victory-a-more-racially-and-ethnically-diverse-voter-coalition/>
5. Kiely, Eugene; Jackson, Brooks; Jones, Brea; Gore, D'Angelo; Robertson, Lori; Farley, Robert. Trump's Final Numbers Statistical indicators of President Trump's four years in office. By Eugene Posted on October 8,2021/ Updated on July 26,2024 FactCheck.org. <https://www.factcheck.org/2021/10/trumps-final-numbers/>
6. Kesselman, Mark. (21 November, 2024) The significance of Trump's victory *Telos* <https://www.telos-eu.com/en/politics/the-significance-of-trumps-victory.html>
7. LaRouche, Jr. Lyndon H. (January 1, 1996) We are at the end of an epoch. *Executive Intelligence Review*. vol.23 No 1
8. McHardy Martha (November 2024) How Accurate Was Nate Silver? Newsweek <https://www.newsweek.com/2024-election-polling-nate-silver-1981876>
9. Pew Research Center. Top problems facing the USA; Inflation, affordable health care <https://www.pewresearch.org/politics/2024/05/23/top-problems-facing-the-u-s/>

10. Roa, Carlos (April 29,2023) Is America About to Have Its Perestroika Moment? *National Interest*.

<https://nationalinterest.org/feature/america-about-have-its-perestroika-moment-206439>

11. Smith, David (16 November 2024) The “foolproof” election forecaster who predicted Trump would lose-what went wrong?? The Gurdian.

<https://www.theguardian.com/us-news/2024/nov/16/trump-election-forecast-allan-lichtman>

12. The Brooking institution; Falk Auditorium. The Biden Administration’s International Economic Agenda: A conversation with National Security AdvisorJale Salivan. Thursday, April 27, 2023.

13. Turchin., Peter (30 November, 2024) The deep historical forces that explain Trump’s win. The Gurdian. <https://www.theguardian.com/us-news/2024/nov/30/the-deep-historical-forces-that-explain-trumps-win>

Valerian Dolidze

Avtandil Tukvadze

**Between past and present: 2024 presidential elections in the
United States**

The article examines the historical and political significance of the 2024 US presidential election. According to the authors, the 2024 elections occupy a special place in the history of presidential elections in the United States. They were carried out in the context of profound ideological, cultural and socio-economic changes, which were reflected in their results. The 2024 election is one of those American presidential elections that delineates the country's past and future. In its historical significance, Trump's victory can be compared to Roosevelt's, despite Trump's reversal of Roosevelt's legacy. Based on the interpretation of sociological researches, the cultural and ideological changes taking place in society, which determined the election results, are shown. These elections demonstrate that society can no longer live in the old way, and governing America in the old way is no longer possible. The article examines the reasons for Trump's victory and Harris's defeat. The 2024 elections show that one cycle of development in the history of the United States has ended and the country has entered a phase of transition into a new cycle of its development.

Keywords: Trump, Harris, Elections, USA, election campaign